

Список літератури: 1. Философский энциклопедический словарь. М., 1997. 2. Положення про управління кадрів: Наказ ГПУ від 29 березня 2004 р. № 36/12. 3. Типове Положення про відділ роботи з кадрами прокуратури: Наказ ГПУ від 15 квітня 2004 р. 4. Теория государства и права: Курс лекций / Под ред. М.Н. Марченко. М., 1997. 5. Пронина В.С. Конституционный статус органов межотраслевого управления. М., 1981. 6. Лазарев Б.М. Государственное управление на этапе перестройки. М., 1988. 7. Тихомиров Ю.А. Управление делами общества: Субъекты и объекты управления в социалистическом обществе. М., 1984.

Надійшла до редколегії 30.09.05

В.С. Гуславський

СУТНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА, ЙОГО ПРИНЦИПИ, ТЕНДЕНЦІ ТА НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Перехід світової спільноти на ідейну платформу загальнолюдських цінностей охоплює цілу історичну епоху. У процесі становлення нової цивілізації як прообразу майбутнього загальнолюдської співдружності націй одна країна за іншою будуть долучатися до сучасного економічного та духовного порядку, що заснований на міжнародному співробітництві. Історичний досвід підтвердив тезу про те, що майбутнє людства пов'язане з постійним розвитком міжнародного співробітництва, у тому числі у правоохоронній сфері. Для реалізації стратегічного напрямку розвитку України – інтеграції до Європейського Союзу (далі – ЄС) необхідно, серед іншого, належне виконання одного із принципів ЄС – «співробітництво і партнерство із своїми сусідами», зокрема з країнами Співдружності Незалежних Держав (далі – СНД). Останнє зумовлено також тим, що досить складною залишається ситуація по боротьбі зі злочинністю на території колишнього Радянського Союзу, оскільки при розділі країн СНД кордонами зберігся єдиний криміногенний простір. Отже, міжнародне співробітництво взагалі та країн-учасниць СНД у правоохоронній сфері зокрема щодо послаблення та ліквідування єдиного криміногенного простору є актуальним завданням сьогодення. Вважаємо, що нові реалії вимагають переосмислення теоретико-методологічних засад міжнародного співробітництва з метою вироблення організаційно-правових пропозицій щодо переведення цього співробітництва на якісно новий рівень. У межах даної роботи саме на цій проблемі акцентується увага.

Науковій розробці проблем співробітництва України з різними державами світу, у тому числі в рамках міжнародних організацій, пошуку підходів, методів, форм удосконалення такого співробітництва (передусім у правоохоронній сфері) присвятили свої праці вчені з різних галузей права: В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, В.Т. Білоус, О.Б. Гаєвська, К.Б. Левченко, О.І. Леженіна, Н.П. Матюхіна, Е.Г. Моїсєєв [1-8] та ін. Спираючись на дослідження зазначених науковців, у роботі здійснена спроба розглянути міжнародне співробітництво як важливу умову національної інтеграції України та дослідити роль теоретико-методологічних засад управління у становленні цивілізованого співробітництва України з країнами ЄС та СНД.

Виходячи із того, що у багатьох незахідних країнах, у тому числі в Україні, відбувається осмислення всіх позитивних і негативних моментів різновекторної зовнішньої політики, у роботі відстоюється позиція щодо необхідності розгляду міжнародного співробітництва як пріоритетного напрямку геостратегічної концепції України. Такий підхід вимагає комплексного дослідження феномена міжнародного співробітництва, еволюції його становлення та шляхів подолання протиріч у його розвитку. У сучасних міждержавних відносинах співробітництво – явище природне. Його еволюція в історії міждержавних відносин була тим успішнішою, чим більш органічно воно базувалося на рівноправному позиціонуванні сторін, гармонічному сполученні національних та міждержавних інтересів відповідно до об'єктивних потреб міжнародного життя. Можливості об'єднання зусиль у межах світової спільноти з'явилися внаслідок ліквідації у багатьох країнах антинародних режимів, утвердження плюралізму у формах власності, що у свою чергу створило односистемні підстави для розвитку співробітництва між країнами.

Характерною тенденцією співробітництва країн за нових умов є суттєвий вплив на нього внутрішніх чинників розвитку кожної країни, особливо у зв'язку з проблемами загальноцивілізаційного соціального прогресу. Історія взаємовідносин країн розвивалася як постійне переміщення акцентів з односторонньої допомоги деяких країн іншим на взаємну допомогу, утвердження взаємовигідного співробітництва. Це викликало необхідність координації їх дій на міжнародному рівні з метою підтримки певної збалансованості у світовій спільноті. У сучасному світі на відносини між країнами усе менше впливають стихійні чинники, оскільки для їх нейтралізації використовуються організаційні механізми міжнародного рівня.

Вважаємо, що необхідно будувати відносини між країнами на довгостроковій основі, розглядати їх як стабільне явище, систему зв'язків, котра може нормально розвиватися тільки за умови проведення взаємних консультацій, спрямованих на постійне урахування інтересів та можливостей країн у різних сферах діяльності. Ця система зв'язків повинна містити:

- об'єктивно узгоджені цілі, що створює можливість вибору однотипних засобів та методів їх реалізації;
- сукупність загальновизнаних державних зобов'язань, заходів та форм співробітництва;
- як декларативні, концептуальні характеристики, так і конкретно-правове оформлення взаємовідносин сторін, що забезпечує методологічність та політично ефективний зміст системи зв'язків між країнами, дозволяє розв'язувати міжнародні конфлікти політичними засобами;
- принципи співробітництва – об'єктивний інтегралізм, повага державного суверенітету та територіальної цілісності, рівноправ'я, невтручання у внутрішні справи один одного, мирне розв'язування суперечок, визнання свободи, незалежності та рівноправ'я будь-якої держави, будь-якого народу.

Висока ефективність системи зв'язків між країнами забезпечується однозначністю тлумачення цих зв'язків, особливістю їх урахування у взаємовідносинах між країнами, а також комплексністю використання як єдиної

принципової системи. Останнє особливо важливо, оскільки не дає можливості відділяти одну із сторін відносин від іншої, особливо під час підписання міждержавних договорів. У самому співробітництві відсутні неперехресні суперечності. Специфіка сучасного стану полягає у тому, що суперечності мають і повинні успішно розв'язуватися на основі інтегративного підходу до застосування на практиці принципів міждержавних відносин. Тільки дотримання принципів, закріплених у Статуті ООН [9], забезпечують справжнє співробітництво між країнами. Це співробітництво більш ефективне тоді, коли держави організують свої відносини на основі принципу взаємовигідності, який забезпечується і їх внутрішніми правовими механізмами.

Реальні потреби та закони розвитку міжнародного співробітництва потребують його розгляду як системного утворення. У понятті «система» закладено глибокий і водночас реальний критерій оцінки саморозвитку відносин співробітництва: система не може нормально функціонувати, динамічно розвиватися без відповідного потенціалу, вираженого у змісті нормативних положень, які є елементами цієї системи. Цей принцип залежності стану системи від потенціалу її складових елементів ставить питання про співвідношення міжнародного та національного у співробітництві країн на об'єктивний ґрунт. Саме державний інтерес кожної країни – основне джерело розвитку цілої світової спільноти, а співробітництво – основний спосіб його реалізації на міжнародному рівні. Прискорення або сповільнення розвитку держав суттєво залежить від створення організаційного простору для співробітництва, постійного врахування інтересів різних країн у діяльності інституцій співробітництва, зокрема щодо організації їх взаємодії, розвитку традицій співробітництва, його організаційних механізмів тощо.

Принципова новизна типу співробітництва країн у післявоєнний та постсоціалістичний період полягає у науковому рівні цих відносин. Першочергове значення у будь-якій акції співробітництва надається людському чиннику, постійно зростаючим матеріальним та духовним потребам народів та людства у цілому. Тому для характеристики відносин співробітництва використовується поняття «гуманізм». Традиційні терміни, що використовуються у міждержавних відносинах, такі як «порядність у веденні справ», «чесність партнера», «солідність фірми», «надійність відносин» тощо, наповнюються справжнім гуманістичним змістом, причому часто таким, що виступає водночас і юридичною кваліфікацією відносин. Це пов'язано з гуманізмом головного закону соціального прогресу, в основі якого – можливості національного самоствердження народів та особи, що постійно розширюються, як найвищих соціальних цінностей.

Таким чином, сучасне міжнародне співробітництво – це новий загальноцивілізаційний рівень співробітництва, зокрема, у формі міжнародного обміну продуктами матеріального та духовного виробництва на взаємовигідній основі. Йому властиві рівноправ'я, невтручання у справи один одного, повага до державного суверенітету, об'єктивний гуманізм. Залежно від конкретної сфери співробітництва, галузі, у якій воно у даний час і у даних умовах

здійснюється, безумовно, перевага віддається якійсь певній «якості» відносин, але пріоритетність однієї якості не означає нехтування іншими.

Вважаємо за необхідне зазначити, що велике методологічне значення для аналізу співробітництва країн на новому рівні міжнародних відносин має питання про протиріччя у його розвитку. Відомо, що у суспільному розвитку спостерігається два види суперечностей: антагоністичні та неантагоністичні, пов'язані із сутністю суспільних відносин у тій чи іншій країні. Основний шлях їх розв'язання – це створення адекватного організаційного механізму взаємовідносин на основі об'єктивного прагнення народів до співробітництва, нових підходів до нього з урахуванням умов його розвитку, що змінилися. Слід підкреслити, що необхідно конкретно вивчати протиріччя співробітництва у відповідних галузях відносин. У добровільному співробітництві країн момент організації, суб'єктивних зусиль є особливо значним, оскільки постійно виникають нові протиріччя. Для нормального співробітництва у цьому випадку необхідна постійна активна участь сторін, діяльне суб'єктивне управлінське втручання у ці відносини.

Виникнення протиріччя слід визнати у цілому явищем позитивним, хоча, безумовно, про здоровий розвиток відносин співробітництва свідчить тільки поява таких протиріччя, які вказують на новий рівень розвитку цих відносин. Повторне виникнення раніше подоланих протиріччя свідчить про послаблення управлінських зусиль країн щодо зміцнення відносин співробітництва.

У сфері реформування міжнародних відносин для нашої країни важливо підвищити ефективність міжнародного співробітництва, повніше використувати його потенціал, посилити вплив на перебіг світових процесів. Сучасна практика вивела ці відносини на новий організаційно-політичний рівень, сприяла встановленню безпосередніх контактів між трудовими колективами, правоохоронними органами, громадськими організаціями та окремими громадянами інших країн, що суттєво ускладнило управління співробітництвом між Україною та світовою спільнотою. Широта охоплення таким співробітництвом різних верств населення викликає необхідність наукового аналізу його основних галузей, щоб не тільки більш повно уявити об'єкт управління, але й по можливості методологічно достовірно усвідомити засади самого процесу управління міжнародним співробітництвом з боку України. Особливо важливо точно визначити принципи співробітництва, які виходять із принципів взаємовідносин між країнами взагалі. Для управління інтегративними процесами взаємодії країн це має особливе значення.

Справді, аналіз принципів взаємовідносин країн з управлінської точки зору свідчить, що основні з них недостатньо активні стосовно саме організаційної функції управління. Структурний фундамент міжнародних відносин нового типу складають такі принципи взаємовідносин, як повага до національної незалежності, суверенітету, територіальної цілісності, взаємна вигода, невтручання у внутрішні справи один одного. Жоден із зазначених принципів не характеризує організаційної сутності відносин співробітництва як спільної діяльності щодо зміцнення та розвитку світової спільноти у міжнародному та внутрішньодержавному плані.

Вважаємо, що теоретико-методологічні засади управління міжнародним співробітництвом створюють відповідну систему організаційних координат, яка дозволяє уявити його у загальнотеоретичному плані як явище, властиве співробітництву у цілому, як показник рівня його організаційного розвитку. Очевидно, що у цій сфері взаємовідносин країн необхідно виділити дві сторони: об'єктивну та суб'єктивну. Як об'єктивне явище управління співробітництвом країн відображає закладену в самі відносини між ними певну системність, що складається внаслідок міжнародного розподілу праці, спеціалізації та кооперації у сфері матеріального виробництва. Така системність характерна для відносин між країнами незалежно від їх кількості. Зокрема, об'єктивною стороною відносин між країнами, що співробітничать, є організаційний вираз цих відносин у вигляді управління глибинними інтеграційними процесами, що зумовлюють рівень співробітництва. У цьому сенсі управління як необхідна умова розвитку таких процесів певною мірою є об'єктивним, а рівень його організації може більш-менш відповідати цій підставі. Те, що сьогодні в Україні реформування торкнулося управління міжнародним співробітництвом, свідчить про його невідповідність новому стану міжнародної інтеграції, і це викликає необхідність реорганізації різних міжнародних управлінських інститутів, зокрема СНД.

Викладене дає підстави стверджувати, що у сучасному світі виник новий тип міждержавного співробітництва відповідно до об'єктивних підстав інтегративних процесів. Розвиток співробітництва країн на загальноцивілізаційній основі з невідворотністю породжує нові інтегративні явища, що суттєво полегшують управління самим співробітництвом, перетворюють це управління на один із найбільш міцних чинників розвитку міжнародних зв'язків.

На нашу думку, в управлінні міжнародним співробітництвом особливу увагу слід звернути на те, що у сучасному світі багато держав та народів не в змозі власними силами вирішити політичні, економічні, соціальні, культурні проблеми, що виникають перед ними. Тому, з нашої точки зору, управління міжнародним співробітництвом має передбачати постійне розширення сфери свого організаційного впливу. Це потребує розширення повноважень та модернізації методів управлінського впливу на міждержавні відносини. При цьому управлінська система міжнародного співробітництва може охоплювати як глобальні проблеми, так і регіональні, аж до поставки на міжнародному рівні питань, пов'язаних з інтересами окремих держав. Вже сьогодні різні регіони міжнародного співробітництва як об'єкти управління вирішують нові завдання. Сама наявність цих завдань на міжнародному рівні свідчить про постійну увагу міжнародних управлінських інститутів (ООН, Ради Європи, ЄС, СНД) до розробок можливо більш точних управлінських орієнтирів в організації міжнародного співробітництва.

На нашу думку, аналіз тенденцій розвитку міжнародного співробітництва, концептуальних засад управління міжнародним співробітництвом сприяє проведенню подальших наукових досліджень щодо розробки організаційно-правових засад співробітництва України з країнами-сусідами на новому рівні, з урахуванням європейських стандартів.

Список літератури: 1. Державне управління: теорія і практика / За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В.Б. Авер'янова. К., 1998. 2. Бандурка О.М. Управління в органах внутрішніх справ України: Підручник. Х., 1998. 3. Білоус В.Т. Координація боротьби з економічною злочинністю: Монографія. Ірпінь, 2002. 4. Гаевская О.Б. Управление международным сотрудничеством: Монография / Межрегион. акад. управления персоналом. К., 1999. 5. Левченко К.Б. Тендерна політика в Україні: визначення, формування, управління. Х., 2003. 6. Леженіна О.І. Організаційно-правові засади участі органів внутрішніх справ України у міжнародній правоохоронній діяльності. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Х., 2004. 7. Матюхіна Н.П. Сучасні проблеми управління персоналом органів внутрішніх справ: Наук.-практ. посібник. Х., 2002. 8. Моисеев Е.Г. Правовой статус Содружества Независимых Государств: Учеб. пособие / Отв. ред. проф. К.А. Бекяшев. М., 1995. 9. Устав Организации Объединенных Наций // Действующее международное право: В 3-х т. / Сост. Ю.М. Колосов и Э.С. Кривчикова. М., 1999. Т.1.

Надійшла до редколегії 21.09.05

Д.І. Погрібний

СПЕЦИФІКА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВОЮ НАЛЕЖНИХ ЇЙ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ

В умовах ринкової трансформації економіки України підвищення ефективності управління господарськими товариствами має вирішальне значення не лише для розвитку корпоративного сектора в Україні, а й для економіки країни в цілому.

Особливістю формування корпоративного сектора і акціонерного капіталу в Україні є те, що ці процеси проходять під значним впливом держави. Держава впливає на них не тільки через реалізацію своєї законотворчої функції, але також через придбання та відчуження власних корпоративних прав. Такі права можуть виникати у держави в результаті:

- закріплення за державою акцій відкритих акціонерних товариств, створених у процесі приватизації;
- корпоратизації державних підприємств;
- придбання корпоративних прав у діючих господарських товариствах на основі різних цивільно-правових угод, в тому числі через їх наслідування;
- участі в створенні нових господарських товариств відповідно до законодавства [1, с.409].

Дослідженням правових проблем, пов'язаних з реалізацією державою своїх корпоративних прав, займаються, зокрема, такі вітчизняні науковці, як І.В. Спасібо-Фатеева, О.Р. Кібенко, Д.В. Задихайло, П.О. Порошенко. Однак, зважаючи на актуальність та значущість цих питань, потрібна подальша їх ретельна розробка.

Управління корпоративними правами держави згідно з діючим законодавством здійснюють Кабінет Міністрів України, Фонд державного майна України, міністерства і відомства, облдержадміністрації та деякі юридичні особи. Нормативно-правова база в цій галузі знаходиться на стадії формування і представлена зараз, крім Цивільного кодексу, Господарського ко-